

GIÁO DỤC KỸ NĂNG PHÒNG TRÁNH MA TÚY CHO HỌC SINH, SINH VIÊN

Trần Thị Sáu

Trường Đại học Quảng Bình

Tóm tắt. *Tệ nạn ma túy, đặc biệt là vấn đề nghiện hút của học sinh, sinh viên đang trở thành hiểm họa của nhiều quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam. Ma túy không chỉ ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe của thể hệ trẻ mà còn hủy hoại tương lai của các em và đẩy lùi sự phát triển của xã hội. Trước tình hình đó, cần trang bị cho thể hệ trẻ những kỹ năng cần thiết, quan trọng nhằm tránh xa những cạm bẫy từ ma túy.*

Từ khóa: *Ma túy, giáo dục kỹ năng sống*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Từ xa xưa, do khả năng nhận thức của con người còn hạn chế, y học chưa phát triển, con người sử dụng cỏ cây để chữa bệnh, trong các loại cây đó có cây thuốc phiện, cây cần sa và cây coca. Theo những tài liệu khảo cổ ghi chép lại thì cây thuốc phiện xuất hiện sớm nhất tại Hy Lạp vào khoảng 8000 năm trước và được gọi là “thần dược”. Từ năm 1600 cây thuốc phiện bắt đầu du nhập vào Việt Nam và được trồng nhiều trên vùng núi cao của người Mông, người Thái, người Khơ Mú ở miền Bắc. Ban đầu cây thuốc phiện được coi là thuốc chữa một số bệnh như đường ruột, giảm đau...nhưng về sau người ta phát hiện ra những tác hại vô cùng nguy hiểm của nó. Không chỉ có thuốc phiện, hiện nay ma túy còn tồn tại dưới nhiều dạng khác nhau và đang trở thành một trong những hiểm họa mang tính toàn cầu. Điều đó bắt nguồn từ những hậu quả nghiêm trọng mà ma túy mang lại cho đời sống xã hội, từ sự hoành hành của tội phạm ma túy và sự gia tăng không ngừng của người nghiện ma túy. Đặc biệt, người nghiện ma túy ở Việt Nam có độ tuổi từ 16 đến 25 đang tăng lên một cách nhanh chóng và trở thành nỗi bức xúc, lo lắng của toàn xã hội, đe dọa nghiêm trọng đến tương lai của dân tộc. Nhằm ngăn ngừa, hạn chế tệ nạn ma túy trong thanh thiếu niên cần thực hiện tổng hợp nhiều biện pháp, trong đó giáo dục kỹ năng phòng, tránh ma túy là biện pháp mang tính chiến lược.

2. NỘI DUNG

2.1. Tình hình nghiện ma túy của học sinh, sinh viên

Ma túy là các chất gây nghiện, chất hướng thần có nguồn gốc tự nhiên hoặc tổng hợp, khi đưa vào cơ thể có tác dụng làm thay đổi trạng thái ý thức và sinh lý con người. Chất gây nghiện được hiểu là chất kích thích hoặc ức chế thần kinh để gây tình trạng nghiện đối với người sử dụng. Chất hướng thần là chất kích thích, ức chế thần kinh hoặc gây ảo giác, nếu sử dụng có thể dẫn tới tình trạng nghiện đối với người sử dụng. Ma túy

là loại vật chất có tính gây hại, trong một số điều kiện nhất định loại vật chất này có thể gây ra sự trúng độc cấp hoặc mãn tính, nghiêm trọng có thể gây tử vong. Ma túy không chỉ tồn tại ở dạng tự nhiên được chiết xuất từ cây thuốc phiện, cây cần sa và cây coca mà còn gồm các chất được điều chế từ phòng thí nghiệm. Theo ba Công ước Liên hợp quốc về kiểm soát ma túy thì có 255 chất ma túy và 22 tiền chất phải được kiểm soát. Còn theo quy định của pháp luật Việt Nam, ma túy gồm 227 chất và 22 hóa chất dùng trong quá trình điều chế chất ma túy. Những năm trước đây ma túy chủ yếu tồn tại dưới dạng tự nhiên như thuốc phiện, cần sa, coca...nhưng ngày nay có nhiều loại ma túy tổng hợp xuất hiện dưới nhiều tên gọi khác nhau như ma túy “lắc”, ma túy đá...với nhiều tác hại vô cùng nguy hiểm. Có nhiều cách phân loại ma túy khác nhau, tuy nhiên phổ biến nhất là phân loại ma túy theo nguồn gốc của nó. Theo cách phân loại này, ma túy gồm ma túy tự nhiên, ma túy bán tổng hợp và ma túy tổng hợp. Ma túy tự nhiên là ma túy có nguồn gốc tự nhiên, lấy được bằng cách thu hái các cây trồng tự nhiên, cây nuôi trồng hoặc từ sản phẩm tách chiết, tinh chế các sản phẩm thu hái. Điển hình của ma túy tự nhiên là thuốc phiện, cần sa...Ma túy bán tổng hợp là ma túy được điều chế từ các chất là sản phẩm tự nhiên bằng cách cho tác dụng với một số hóa chất để thu được chất ma túy có tác dụng mạnh hơn chất ma túy ban đầu. Các loại ma túy bán tổng hợp phổ biến là heroin, cocain...Ma túy tổng hợp là các chất ma túy được điều chế bằng phương pháp tổng hợp hóa học toàn phần từ các hóa chất (được gọi là tiền chất). Hiện nay ma túy tổng hợp được tổng hợp chủ yếu từ hóa chất độc hại thuộc nhóm amphetamine, ketamin, methamphetamine... Các chất ma túy tổng hợp có tác dụng mạnh và nhanh hơn các chất ma túy bán tổng hợp. Theo các nhà khoa học, ma túy tổng hợp độc hại hơn thuốc phiện gấp 500 lần. Loại ma túy tổng hợp phổ biến hiện nay mà giới trẻ thường sử dụng là thuốc lắc, ma túy “đá”...

Nghiện ma túy là một trong những vấn đề nóng bỏng ở nhiều nước trên thế giới trong đó ở Việt Nam tình trạng này đang ngày càng gia tăng nhanh chóng. Cả nước hiện có khoảng 180.000 người nghiện ma túy có hồ sơ quản lý, trong đó số người nghiện dưới 16 tuổi chiếm tới 47,8%. So với thực tế, đây chỉ mới là phần nổi của tảng băng chìm. Loại ma túy phổ biến nhất vẫn là heroin (chiếm trên 75%), sau đó đến ma túy tổng hợp (chiếm trên 10%). Ở những thành phố lớn, số người sử dụng ma túy “đá” vẫn tiếp tục gia tăng với sự tham gia của nhiều đối tượng là học sinh, sinh viên... [7]. Qua khảo cứu các tài liệu cho thấy, so với 10 năm trước, số lượng người nghiện đã tăng 2,7 lần với mức tăng hơn 10.000 người mỗi năm. Người nghiện đã có mặt 63/63 tỉnh thành, 90% quận huyện, thị xã, 60 % thị trấn, xã phường. Về độ tuổi, người nghiện ma túy đang có xu hướng trẻ hóa, nếu năm 1994 tỉ lệ người nghiện ở độ tuổi dưới 30 là 42% thì đến cuối năm 2010 tỉ lệ này là 70%. Hơn 95% người nghiện là nam giới, tuy nhiên theo các chuyên gia tỉ lệ người nghiện là nữ giới đang có xu hướng gia tăng trong thời gian

qua [11]. Đối với Quảng Bình, theo số liệu của Sở Lao động - Thương binh và Xã hội, 9 tháng đầu năm 2013, toàn tỉnh có 121/159 xã, phường, thị trấn với 1.795 đối tượng nghiện ma túy, trong đó có 975 đối tượng nghiện có hồ sơ quản lý. Có 20 xã, phường, thị trấn trọng điểm về ma túy là phường Bắc Nghĩa, Đồng Sơn, Đồng Phú, Nam Lý (TP Đồng Hới); thị trấn Nông Trường Lê Ninh, xã Phú Thủy, Hoa Thủy (huyện Lệ Thủy); xã Trung Trạch (huyện Bố Trạch); xã Quảng Long (huyện Quảng Trạch); thị trấn Đồng Lê, xã Thanh Hóa (huyện Tuyên Hóa), ..

Tim hiểu nguyên nhân của tình trạng nghiện ma túy có thể khẳng định về mặt khách quan chủ yếu do ảnh hưởng của môi trường xã hội, do hoàn cảnh gia đình, do sự lôi kéo dụ dỗ của tội phạm ma túy và do công tác quản lý xã hội còn yếu kém. Điều đó thể hiện trước hết môi trường sống. Môi trường sống tác động sâu sắc đến sự lựa chọn hành vi của con người, đặc biệt là giới trẻ. Một tài liệu điều tra cho thấy có đến 93,65% người nghiện trước đó đã từng nhìn thấy hoặc được người khác giới thiệu về ma túy, về cảm giác của ma túy, về phương pháp sử dụng ma túy... làm cho họ hiểu sai lệch về ma túy; có khoảng 40% người nghiện ma túy bắt đầu sử dụng ma túy do sự chế nhạo, khích bác của người khác [2, tr.70]. Đồng thời do sự tác động của mặt trái của nền kinh tế thị trường, với sự lên ngôi của quan hệ tiền tệ - lợi nhuận đã làm cho các tệ nạn xã hội, trong đó có tệ nạn ma túy có điều kiện phát triển. Khi tệ nạn ma túy đã xuất hiện ở hầu hết các địa bàn, các khu dân cư thì tất yếu nó sẽ lôi kéo thanh thiếu niên theo con đường nghiện ngập.

Gia đình là nơi gieo những hạt giống đầu tiên của nhân cách, cha mẹ là người thầy đầu tiên và cũng có thể là suốt đời của thế hệ trẻ, do vậy gia đình ảnh hưởng sâu sắc đến hành vi, lối sống của các em. Tình trạng nghiện ma túy trong thời gian qua cũng có phần nguyên nhân từ gia đình. Điều đó thể hiện ở một số trường hợp: *Một là*, trình độ nhận thức của bố mẹ thấp, sự hiểu biết xã hội và hiểu biết pháp luật nông cạn nên không coi trọng việc giáo dục, quản lý con cái dẫn đến con cái chơi bời, đua đòi. *Hai là*, hoàn cảnh kinh tế khó khăn, bố mẹ lo làm ăn để mưu sinh cho gia đình mà quên việc quan tâm, chăm sóc con. *Ba là*, bầu không khí bất hòa, căng thẳng, bạo lực trong gia đình hoặc bố mẹ ly hôn làm cho các em bị dồn nén, bất mãn và bế tắc. Sự khủng hoảng về tinh thần khiến các em mất phương hướng khi lựa chọn hành vi. *Bốn là*, phương pháp giáo dục của bố mẹ thiếu khoa học mà trước hết là sự nuông chiều con cái quá mức hoặc quá nghiêm khắc, áp đặt thậm chí đối xử độc ác khi biết con mình phạm lỗi đã dẫn đến kết quả là đứa trẻ sinh ra buồn chán, bất cần và buông xuôi, muốn tìm quên bằng những ảo giác của “nàng tiên nâu”. Trong điều kiện đó sự dụ dỗ lôi kéo, đe dọa của tội phạm ma túy đã góp phần không nhỏ trong việc gia tăng số người nghiện ma túy. Những đối tượng buôn bán ma túy đặc biệt chú ý tới tầng lớp thanh thiếu niên, nhất là học sinh, sinh viên và bằng những thủ đoạn tinh vi xảo quyệt chúng từng bước lôi kéo, xô đẩy, ép buộc

những em có tư tưởng không vững vàng, thiếu cảnh giác, chán học, thích đua đòi hoặc những em đang khủng hoảng, thất bại trong tình cảm, học tập đi vào con đường nghiện ma túy.

Ngoài ra, một yếu tố nữa xuất phát từ tư duy giáo dục hiện nay nặng về thi cử, bằng cấp buộc nhiều học sinh, sinh viên phải học quá tải khiến các em không thể nhồi nhét nổi, không theo kịp nên nảy sinh tâm lý chán nản, buông xuôi, từ đó thay vì học tập các em tụ tập, chơi bời và sa vào các tệ nạn từ lúc nào mà chính các em cũng không nhận ra. Mặt khác, cuộc sống kinh tế thị trường với những áp lực về giá trị vật chất, với sự đảo lộn nhiều thang giá trị đã khiến một bộ phận thanh thiếu niên lâm vào tình trạng khủng hoảng tinh thần, thiếu niềm tin và điểm tựa, vì vậy họ tìm đến ma túy để quên đi thực tại. Đặc biệt thiếu sân chơi lành mạnh là vấn đề bức xúc của lứa tuổi thanh thiếu niên. Tuổi trẻ gắn liền với những hoạt động vui chơi, giải trí nhưng hiện nay ở nước ta công viên, sân bóng, địa điểm vui chơi cho thế hệ trẻ dù ở thành phố hay nông thôn đều thiếu một cách nghiêm trọng. Không có sân chơi giới trẻ thường tìm đến quán rượu, sàn nhảy và làm quen với ma túy như là một phương cách hữu hiệu để giải tỏa tâm lý, thể hiện bản sắc cá nhân.

Nghiên cứu nguyên nhân chủ quan của tình trạng nghiện ma túy cho thấy trước hết do thế hệ trẻ thiếu hiểu biết về ma túy và không có kỹ năng sống. Việc hạn chế trong nhận thức về tác hại của ma túy làm các em dễ bị nhầm tưởng ma túy có thể mang lại những mặt tích cực cho con người hoặc các em cho rằng cai nghiện dễ dàng. Trong lúc đó sự thiếu hụt kỹ năng sống làm cho các em không có khả năng tự chủ bản thân, không biết ứng xử phù hợp trong trường hợp bị lôi kéo, dụ dỗ hoặc bị đe dọa. Không có kỹ năng sống các em không biết đối diện và vượt qua những thách thức của cuộc sống nên dễ buông xuôi, dễ bị khủng hoảng và thường tìm lối thoát cho mình một cách cực đoan. Đây là một trong những yếu tố quan trọng dẫn đến tình trạng nghiện ma túy gia tăng. Hơn nữa, tâm lý hiếu kỳ, tò mò, thích thể hiện bản thân cộng với bản tính nông nổi của tuổi trẻ khiến nhiều em thích trải qua cảm giác sử dụng ma túy. Theo số liệu điều tra 300 người chưa thành niên phạm pháp ma túy ở Hà Nội có 24,3% trả lời bản thân nghiện là do tò mò, muốn thử mùi vị của ma túy. Một nghiên cứu gần đây về trẻ vị thành niên có hành vi phạm tội cũng cho kết quả tương tự. Phần lớn các em thích tìm hiểu những điều mới lạ (78%), thích thử nghiệm những việc gây cảm giác khoái cảm (48%) [3, tr.105-106]. Trong trường hợp không làm chủ được bản thân các em rất dễ bị cuốn vào những ảo giác tạm thời mà ma túy mang lại, từ đó trở nên phụ thuộc vào ma túy.

Ma túy ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe của người sử dụng, đặc biệt nghiện ma túy làm hủy hoại cuộc sống cá nhân, hạnh phúc gia đình và đe dọa trật tự xã hội. Đối với giới trẻ, sự lạm dụng ma túy có thể hủy hoại tự do, sự phát triển và tương lai của các em. Điều đó không chỉ đe dọa đến cuộc sống của bản thân thế hệ trẻ mà còn nguy hại

đến sự tồn vong của quốc gia. Người sử dụng ma túy ban đầu cảm thấy rất hưng phấn nhưng sau một thời gian sẽ cảm thấy lo lắng, sợ hãi, khủng hoảng và tuyệt vọng. Đối với các loại ma túy tổng hợp kiểu mới như thuốc “lắc”, ma túy “đá”...sự ảnh hưởng đến não bộ và hầu hết các chức năng của cơ thể càng nghiêm trọng. Điều đó thể hiện ở sự suy nhược toàn thân, tê liệt ý chí, loạn thần và trường hợp nghiêm trọng sẽ bị tử vong. Ngoài ra việc dùng chung kim tiêm tiềm ẩn nguy cơ lây truyền các bệnh như viêm gan, HIV,...Theo Báo cáo về tình hình ma túy thế giới năm 2013 của cơ quan Phòng chống ma túy và tội phạm Liên hợp quốc (UNODC) thì tiêm chích ma túy là một trong những nguyên nhân chủ yếu của tình trạng lây nhiễm HIV ở nhiều quốc gia trên thế giới. Trong năm 2013, UNODC ước tính trung bình có 14 triệu người nhiễm HIV chiếm tỷ lệ 11,5% những người tiêm chích ma túy toàn cầu. Ở Việt Nam gần 40% người được phát hiện nhiễm HIV là người tiêm chích ma túy [10].

Đặc điểm nguy hiểm của ma túy là sau khi sử dụng ma túy người nghiện bị phụ thuộc rất lớn cả về thể xác và tinh thần vào ma túy. Sở dĩ như vậy vì trong não bộ của con người có một loại hợp chất hữu cơ tương tự như moocphin có tác dụng duy trì hoạt động sinh lý bình thường của cơ thể. Sau khi sử dụng ma túy, lượng moocphin từ bên ngoài sẽ được đưa vào cơ thể và thay thế moocphin do cơ thể tự tạo ra. Khi lượng moocphin không được đưa vào cơ thể sẽ làm rối loạn hoạt động của cơ thể đồng thời xuất hiện những triệu chứng lên cơn nghiện và đòi hỏi phải sử dụng ma túy. Trong vòng 8 đến 12 giờ, nếu người nghiện không tiếp tục dùng ma túy thì cơ thể sẽ xảy ra hàng loạt những phản ứng bất thường và đau đớn khiến người nghiện không chịu đựng nổi nên lại tiếp tục sử dụng ma túy. Về mặt tâm lý, trong ma túy có chứa chất đặc trưng gây cảm giác thỏa mãn và lâng lâng khiến người sử dụng luôn có cảm giác nhớ và khát khao thỏa mãn, từ đó trở thành “nô lệ” của ma túy với số lần và số lượng ngày càng tăng nhằm đạt hiệu quả cao. Nghiện hơn người nghiện rất khó từ bỏ được cảm giác phụ thuộc vào thuốc. Điều đó bắt nguồn từ việc người nghiện luôn tự mê hoặc bản thân, trốn tránh hiện thực, tìm quên thế giới bằng việc đưa não bộ vào trạng thái mơ hồ, tê dại, giải thoát. Vì vậy, việc cai nghiện trở nên vô cùng khó khăn và cho dù cai nghiện thành công thì sau vài tháng tới vài năm mới có thể khôi phục được chức năng sinh lý ban đầu. Đối với các loại ma túy truyền thống như hêrôin, thuốc phiện... hiện nay đã có nhiều biện pháp can thiệp tương đối hiệu quả. Nhưng đối với tình trạng lệ thuộc vào ma túy tổng hợp thì y học vẫn chưa tìm được biện pháp can thiệp. Sự lệ thuộc vào ma túy khiến người nghiện bất chấp mọi thủ đoạn để có tiền mua ma túy đồng thời vì lợi nhuận kích xù qua việc bán ma túy cho người nghiện, tội phạm ma túy ngày càng mở rộng địa bàn hoạt động với nhiều thủ đoạn tinh vi và liều lĩnh. Điều này không chỉ làm suy kiệt kinh tế mà còn dẫn đến sự suy thoái đạo đức, văn hóa, đe dọa nghiêm trọng đến an toàn,

ổn định của xã hội. Số liệu thống kê cho thấy 70% số vụ phạm tội hàng năm là do người nghiện ma túy gây ra hoặc có liên quan đến ma túy. Trong số những người bị bắt hàng năm vì phạm tội có từ 30% đến 50% số người phạm tội về ma túy [8]. Không những thế, đối với giới trẻ, để có tiền mua ma túy nhiều trường hợp các em đã tự biến mình thành nạn nhân của những vụ hiếp dâm, trộm cắp, bắt cóc, buôn người,...

2.2. Tăng cường giáo dục kỹ năng phòng, tránh ma túy cho học sinh, sinh viên

Giáo dục kỹ năng phòng chống ma túy cho học sinh, sinh viên là một trong những nội dung quan trọng cần được chú trọng trong nền giáo dục hiện đại. Theo tổ chức Văn hóa, Khoa học và Giáo dục (UNESCO) của Liên hợp quốc thì kỹ năng sống là năng lực cá nhân để thực hiện đầy đủ các chức năng và tham gia vào cuộc sống hàng ngày. Kỹ năng sống bao hàm năng lực nhận biết, áp dụng hiểu biết đó để giải quyết những vấn đề của cuộc sống giúp họ có cuộc sống an toàn, khỏe mạnh và hiệu quả. Nó được thể hiện qua khả năng ứng xử đúng đắn, phù hợp khi tương tác với người khác hoặc trong những tình huống khác nhau của môi trường xã hội. Giáo dục kỹ năng phòng tránh ma túy là giáo dục kỹ năng nhận biết về ma túy, hiểu biết quy định pháp luật về ma túy, giáo dục kỹ năng đương đầu với những cám dỗ từ ma túy, từ hành vi lôi kéo sử dụng trái phép chất ma túy, kỹ năng tránh xa ma túy. Đó là giáo dục cho các em biết sống theo những chuẩn mực làm người, biết tạo dựng cho mình cuộc sống lành mạnh, an toàn và hạnh phúc.

Trước tình trạng sử dụng ma túy của học sinh, sinh viên đang gia tăng một cách mạnh mẽ, việc tăng cường giáo dục kỹ năng phòng tránh ma túy cho các em càng trở nên cấp thiết. Để công tác giáo dục kỹ năng phòng tránh ma túy cho học sinh, sinh viên được tiến hành một cách có hiệu quả trước hết cần xác định những nội dung trọng tâm cần trang bị cho các em. Trong thời gian qua, dưới sự tác động của công tác giáo dục và qua các kênh thông tin, sự hiểu biết về ma túy trong cộng đồng được nâng cao song nhiều người, đặc biệt giới trẻ am hiểu về ma túy chưa thật sự sâu sắc, chưa thấy được hậu quả vô cùng nguy hiểm mà ma túy gây ra cho con người và xã hội. Do thiếu hiểu biết mà một bộ phận học sinh, sinh viên đã không biết mình đang sử dụng ma túy, đặc biệt là những loại ma túy tổng hợp dưới dạng chất an thần. Vì vậy, cần giáo dục cho sinh viên kỹ năng nhận biết chất ma túy, nhất là các loại ma túy thường gặp như heroin, thuốc lắc, ma túy đá,.. Chẳng hạn cần cung cấp cho sinh viên những hiểu biết về heroin, đó là chất được chiết xuất từ moocphin, thường tồn tại dưới dạng bột, có màu sắc khác nhau, phụ thuộc vào độ tinh khiết. Heroin màu trắng có độ tinh khiết cao hơn so với màu nâu hoặc màu trắng ngà. Heroin thường được sử dụng theo đường tiêm chích, hút, hoặc hít. Heroin hấp thu vào máu và nhanh chóng tác động lên não của người sử dụng. Khả năng gây nghiện của heroin rất cao, thông thường chỉ cần hít 2 lần là sẽ bị nghiện. Đặc biệt hiện nay, những người buôn bán loại chất gây nghiện này thường bớt xén hoặc

trộn heroin với các chất khác có vẻ ngoài tương tự nhằm tăng cân nặng để thu lợi nhuận. Các chất trộn thêm này có thể gây tác động khó chịu hoặc tác hại rất lớn cho người sử dụng. Đối với thuốc lắc (ecstasy) cần giới thiệu cho học sinh, sinh viên biết đó là loại ma túy tổng hợp thuộc nhóm gây kích thích thần kinh độc hại, bao gồm các chất dạng amphetamine và một số các chất gây ảo giác. Thuốc lắc thường có hình tròn như thuốc tây y, màu trắng, xanh lục, vàng, màu đỏ. Sau khi sử dụng sẽ xuất hiện cảm giác thoải mái, huyết áp, thân nhiệt và mạch máu tăng mạnh, sau đó vã mồ hôi, run và giảm khả năng phân biệt giữa bản thân và môi trường, gây ảo giác về thị giác, thính giác khiến người sử dụng chỉ biết lắc mà không ý thức được việc mình làm. Hậu quả của sử dụng thuốc lắc là gây loạn thần, đặc biệt hư hỏng chức năng não nặng nề và kéo dài. Thuốc lắc khi sử dụng một lần sẽ bị nghiện và trở nên phụ thuộc, đó là loại ma túy vô cùng nguy hiểm. Trong thời gian gần đây, những viên thuốc lắc dạng tròn màu xanh, trắng, vàng có chứa các biểu tượng vương miện Rolex hay Mitsubishi... đang là nỗi kinh hoàng của thế giới.

Ma túy “đá” (Methamphetamine) là tên gọi chung cho các loại ma túy tổng hợp được bán bất hợp pháp trên thị trường Việt Nam dưới các dạng tinh thể đá. Ngay khi sử dụng nó sẽ tác dụng trực tiếp vào não, gây kích thích thần kinh trung ương và có thể tạo ảo giác kéo dài ba ngày sau. Hưng phấn, sung mãn và cảm thấy tự tin khi dùng chất độc này khiến người sử dụng làm những việc mà bình thường họ không bao giờ dám làm như nhảy từ trên cao xuống đất, quan hệ tình dục tập thể, chạy xe với tốc độ rất cao, chém giết người thân hoặc rạch dao vào chính da thịt của mình.... Sử dụng ma túy “đá” liên tục và lâu ngày có thể gây điên loạn. Ma túy “đá” không chỉ gây cho người sử dụng chứng hoang tưởng ảo giác, rối loạn hành vi mà còn kích thích hệ thần kinh, gây mất ngủ khiến các cơ quan sinh học nội tạng nhanh chóng bị suy yếu, kiệt quệ. Tác hại của việc “đập đá” còn ảnh hưởng đến tim mạch, huyết áp tăng, nếu sử dụng quá liều có thể dẫn đến tử vong. Ma túy “đá” hiện nay đang ngấm ngấm len lỏi và phá hoại cuộc sống của một bộ phận giới trẻ. Giới trẻ, trong đó có rất nhiều học sinh, sinh viên cho rằng ma túy “đá” không gây nghiện, nhất là khi nghe những lời tì tê của các bậc đàn anh, đàn chị nhiều em đã không ngần ngại tập tành thử sức với ma túy nguy hiểm này. Các em không biết rằng chỉ cần sử dụng một lần là đã gây nghiện và khi thực sự nghiện thì sức tàn phá của nó khủng khiếp hơn bất cứ loại ma túy nào, đặc biệt não sẽ bị hủy hoại sau một thời gian sử dụng lâu dài... Theo kết quả nghiên cứu mới đây của các nhà khoa học Ôxtraylia, khi sử dụng ma túy “đá” với liều lượng lớn hàng ngày số người có triệu chứng rối loạn tâm thần tăng lên trên 50%. Nếu kết hợp với rượu và cần sa, tỉ lệ bị rối loạn tâm thần lên tới 69% [9].

Nội dung giáo dục kỹ năng phòng tránh ma túy không chỉ trang bị kiến thức về ma túy và hậu quả của nó mà còn cần giáo dục giúp các em hiểu được sử dụng ma

túy là hành vi vi phạm pháp luật. Trong trường hợp mua bán, tàng trữ, vận chuyển trái phép chất ma túy sẽ bị coi là tội phạm và có thể bị xử lý bằng những bản án vô cùng nghiêm khắc.

Bên cạnh nâng cao nhận thức cho giới trẻ, hoạt động giáo dục kỹ năng phòng tránh ma túy cần giáo dục cho học sinh, sinh viên kỹ năng tránh xa các nguy cơ dẫn đến sử dụng ma túy. Trước hết, giáo dục cách thức nâng cao khả năng nhận diện những hành vi dụ dỗ, lôi kéo sử dụng ma túy và hướng dẫn kỹ năng vượt qua những cám dỗ mà các em có thể mắc phải. Lứa tuổi học sinh, sinh viên không chỉ quan tâm đến hình ảnh của mình với dáng vẻ bên ngoài và phẩm chất, năng lực của bản thân mà còn đặc biệt quan tâm đến hình ảnh của mình trong mắt người khác. Các em đã biết nhìn nhận về bản thân và có nhu cầu tạo cho mình uy tín, sự mến phục trong con mắt bạn bè, đặc biệt là bạn khác giới. Đồng thời sự phát triển mạnh mẽ về thể chất và sự hoàn thiện cơ bản chức năng sinh lý làm các em có ấn tượng sâu sắc rằng mình không còn trẻ con nữa, vì vậy luôn có xu hướng tự hành động, tự quyết định nhiều vấn đề theo ý riêng, cách thức riêng, cộng với khả năng kiềm chế thấp, khả năng phân tích, nhận diện vấn đề hạn chế nên các em dễ bị lôi kéo, dụ dỗ vào việc sử dụng ma túy. Có rất nhiều cám dỗ dẫn đến việc sử dụng ma túy, nếu các em không có các kỹ năng cơ bản sẽ dễ bị cuốn vào con đường nguy hiểm. Cám dỗ thứ nhất, tin rằng nếu sử dụng ma túy một lần sẽ không gây nghiện. Cần giúp các em hiểu rằng điều này chỉ là sự lường gạt, bởi lẽ đối với các loại ma túy tổng hợp chỉ cần thử một lần là người sử dụng sẽ luôn nghĩ đến ma túy, từ đó việc họ tiếp tục sử dụng là điều khó tránh khỏi và ngày càng lệ thuộc vào ma túy. Vì vậy, dù trong trường hợp nào cũng phải biết nói không với ma túy. Cám dỗ thứ hai, tin vào những lời tuyên bố cho rằng sử dụng ma túy có thể chữa được bệnh tật, tạo sự khoái cảm, tinh thần thoải mái và có thể quên đi mọi phiền muộn, đau khổ hoặc có thể giảm béo, làm đẹp. Trên thực tế ma túy hủy hoại nghiêm trọng sức khỏe, nhan sắc của con người và nhiều trường hợp sử dụng ma túy đã dẫn tới tử vong. Cám dỗ thứ ba, tin vào các lời tuyên truyền cho rằng sử dụng ma túy tạo đẳng cấp thời thượng cho giới trẻ. Lợi dụng tâm lý muốn khẳng định bản thân của lớp trẻ, nhiều kẻ xấu đã tuyên truyền việc sử dụng ma túy thể hiện phong cách thời thượng, được người khác ngưỡng mộ, từ đó lôi kéo lớp trẻ sử dụng. Cám dỗ thứ tư là mời các em sử dụng ma túy miễn phí. Những kẻ buôn bán ma túy thường nhắm vào các em học sinh, sinh viên dễ tin người, kinh nghiệm sống còn ít để lôi kéo, mua chuộc các em sử dụng. Khi đã quen với ma túy, các em sẽ phải mua thuốc với giá cả đắt đỏ. Thủ đoạn của chúng không chỉ làm cho các em nghiện ma túy mà còn khiến các em lệ thuộc vào họ, để họ sai khiến làm việc phạm pháp hoặc phải lôi kéo bạn bè mình dùng ma túy, tạo thị trường rộng lớn cho những kẻ bán ma túy. Cám dỗ thứ năm, kẻ xấu tìm cách dụ dỗ các em sử dụng ma túy. Thủ đoạn của chúng thường sử dụng như bỏ ma túy vào thuốc lá, pha vào đồ uống hoặc mời ăn kẹo có chứa

ma túy, thậm chí nói dối là thuốc bỏ rồi dùng những lời lẽ có cánh để mời các em dùng. Vì vậy, cần giáo dục cho các em kỹ năng làm chủ bản thân, biết phân biệt đúng sai, xấu tốt để lựa chọn hành vi đúng đắn, phù hợp, biết từ chối, không ăn, uống những thứ do người lạ đưa cho, không uống thuốc bừa bãi. Đồng thời hướng dẫn cho các em kỹ năng cần thiết khi gặp các tình huống nguy hiểm do bị cưỡng bức, đe dọa, ép buộc dùng ma túy. Nội dung giáo dục kỹ năng chủ yếu giáo dục hành vi và ứng xử theo các tình huống. Thông qua sự hiểu biết và năng lực của học sinh, sinh viên giáo dục kỹ năng sống bằng cách đưa các em vào những tình huống thực tế và hướng dẫn các em cách ứng xử phù hợp. Ví dụ giáo dục các em cách ứng xử khi lâm vào hoàn cảnh buồn chán, bế tắc. Làm thế nào khi bị người khác dụ dỗ, lôi kéo sử dụng ma túy? Làm thế nào để tránh xa bạn xấu, kẻ xấu? Ứng xử như thế nào khi bị đe dọa? Ứng xử thế nào trước người xấu, việc xấu? Ứng xử như thế nào trong trường hợp người lạ mời ăn uống? Giao tiếp với người lạ như thế nào? Làm thế nào để nhận diện những dấu hiệu của hành vi mua bán ma túy? Khi bị bạo lực và ép buộc hay trong những tình huống nguy hiểm khác cần ứng xử như thế nào, cần nhờ sự trợ giúp ở đâu?...

Ngoài ra, để tăng cường khả năng phòng tránh ma túy cần hướng dẫn cho các em tham gia các hoạt động có ích, biết yêu quý thời gian, vui chơi, giải trí lành mạnh, sống một cuộc sống tinh thần đầy đủ, văn minh. Tích cực tham gia các hoạt động văn hóa, thể thao, các hoạt động xã hội. Điều này không chỉ giúp các em giải tỏa áp lực trong cuộc sống mà còn làm phong phú đời sống tinh thần, xa lánh những nơi không phù hợp với tuổi trẻ như quán rượu, vũ trường, quán Internet...và tránh xa các tệ nạn xã hội. Đồng thời giáo dục cho các em khả năng đương đầu với những khó khăn, khủng hoảng về tâm lý, tăng cường khả năng kiềm chế cảm xúc. Xây dựng các tình huống, trong đó các em gặp thất bại về học tập, về tình cảm, bố mẹ ly hôn, gia đình nợ nần...và cùng các em đưa ra hướng xử lý phù hợp. Thực hiện các bài tập rèn luyện ý chí vượt qua khó khăn và thất bại trong cuộc sống bằng các hoạt động tích cực.

Hình thức giáo dục kỹ năng phòng tránh ma túy chủ yếu lồng ghép vào các môn học chính khóa như môn Đạo đức, Giáo dục công dân (ở bậc phổ thông), môn Pháp luật đại cương, Kỹ năng giao tiếp, Giáo dục phòng chống HIV/AIDS... (ở bậc cao đẳng, đại học) và thông qua tổ chức các sân chơi cho học sinh, sinh viên theo hình thức ngoại khóa. Đó là tổ chức cho học sinh, sinh viên tiếp cận với các tình huống hoặc tìm hiểu kiến thức ma túy thông qua một chương trình vui chơi trí tuệ. Hình thức này kích thích nhu cầu khám phá tri thức, rèn luyện khả năng quyết định lựa chọn cho mình cách ứng xử đúng đắn, phù hợp với các chuẩn mực pháp luật đồng thời tăng cường kỹ năng quan sát, giao tiếp cho học sinh, sinh viên. Tùy theo trường hợp mà nhà giáo dục có thể tổ chức các sân chơi phù hợp. Ví dụ để giúp học sinh tìm đến với những kiến thức cơ bản, quan trọng liên quan đến ma túy, nhà giáo dục có thể tổ chức chương trình chiếc nón kỳ

diệu, ai là triệu phú, đầu trường 100, rung chuông vàng...; nhằm củng cố thái độ, niềm tin, nhà giáo dục có thể tổ chức cho các em thi câu chuyện về pháp luật ma túy; nhằm rèn luyện kỹ năng, hướng dẫn hành vi thì tổ chức sân khấu hóa các tình huống phòng tránh ma túy. Đồng thời mở rộng các hình thức giáo dục qua hoạt động thực tế như tham dự các phiên tòa, tham quan các trung tâm cai nghiện ma túy và phối hợp với cán bộ ở trung tâm hướng dẫn các em cách phòng, tránh ma túy. Không có gì hiệu quả bằng việc chính các em tận mắt chứng kiến và tham gia những hoạt động thực tế. Ngoài ra, cần tăng cường hình thức giáo dục thông qua các buổi sinh hoạt lớp bằng việc kể các câu chuyện tình huống hoặc nghe, xem các đĩa âm thanh, đĩa hình về những câu chuyện, những tình huống liên quan đến ma túy.

Bản chất của công tác giáo dục là quá trình tổ chức cuộc sống và các hoạt động thực tiễn cho học sinh, sinh viên. Vì thế, phương pháp tổ chức hoạt động nhằm hình thành kỹ năng, kỹ xảo, hành vi và thói quen là phương pháp giáo dục kỹ năng phòng tránh ma túy hiệu quả. Nhóm phương pháp này gồm phương pháp luyện tập và phương pháp rèn luyện. Luyện tập là tổ chức cho học sinh, sinh viên thực hiện một cách đều đặn, có kế hoạch, có hệ thống các hành động nhất định nhằm biến chúng thành thói quen, thành thuộc tính bền vững của nhân cách. Rèn luyện là phương pháp giáo dục trong đó nhà giáo dục đưa học sinh, sinh viên vào cuộc sống xã hội để tham gia vào các hoạt động khác nhau nhằm thể nghiệm và thể hiện ý thức, thái độ, tình cảm của mình đồng thời xâm nhập vào những tình huống thực tiễn để giải quyết, ứng phó, xây dựng các kỹ năng sống cần thiết cho bản thân. Ngoài ra, trong quá trình giáo dục cần kết hợp sử dụng nhóm các phương pháp kích thích hoạt động và điều chỉnh hành vi là nhóm phương pháp tác động vào nhận thức, tình cảm của học sinh, sinh viên nhằm tạo ra tâm lý phấn chấn, tin tưởng, lạc quan cho các em khi tham gia vào các hoạt động thực tế đồng thời giúp những học sinh, sinh viên có khuyết điểm nhận thấy sai sót của mình và tự giác khắc phục, sửa chữa. Đây là phương pháp có tác dụng thúc đẩy học sinh, sinh viên tích cực tham gia những công việc có ích đồng thời hạn chế những hành vi lệch chuẩn.

3. KẾT LUẬN

Nhà văn Marcel Pagnol đã viết:

Ngày qua ngày, mấy cô cậu cứ lớn dần...Chúng bắt đầu một cuộc sống riêng tư. Ở trường chúng đóng vai một nhân vật, khi về nhà mỗi chiều chúng lại đóng vai một nhân vật khác hẳn. Chúng có nhiều bạn bè mới mà cha mẹ chúng không hề hay biết và chúng giữ kín những bí mật đó trong lòng...Đó là quãng thời gian rất quan trọng của cuộc đời giống như đang được sinh ra lần thứ hai [5, tr. 12].

Lứa tuổi học sinh, sinh viên là thời kỳ quan trọng trong cuộc đời mỗi con người. Các em có khả năng tư duy, sáng tạo, tích cực, nhạy bén và năng động trong học tập

cũng như các hoạt động giao tiếp nhưng cũng là độ tuổi phức tạp, nhạy cảm, dễ bị tổn thương và dễ bị tác động bởi điều kiện xã hội. Đây là thời kỳ tràn đầy hứa hẹn và hy vọng nhất của cuộc đời các em cũng như của gia đình và xã hội. Nếu được giáo dục và định hướng tốt đó sẽ là bộ phận sản sinh những công dân đầy tự tin, có ý thức công dân đầy đủ, có tinh thần trách nhiệm cao. Ngược lại, nếu các em mắc sai lầm trong thời kỳ này sẽ bị tổn thương lớn về tâm hồn, lệch lạc về nhận thức và hành vi. Do vậy, trong công tác giáo dục ở nhà trường cần trang bị cho các em những kiến thức và kỹ năng quan trọng, đặc biệt là những kỹ năng phòng tránh những cám dỗ từ ma túy, mại dâm, cờ bạc, trò chơi điện tử,...giúp các em tự tin xây dựng cuộc sống hạnh phúc và tham gia cống hiến cho xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Lê Văn Hồng, Lê Ngọc Lan, Nguyễn Văn Thành (2008), *Tâm lý học lứa tuổi và Tâm lý học sư phạm*, Nxb Thế giới, Hà Nội.
- [2] Cù Thị Thúy Lan, Dương Minh Hào (Biên dịch) (2010), *Tránh xa những cám dỗ nguy hiểm của Internet - ma túy - tình dục - cờ bạc*, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
- [3] Đặng Thanh Nga (2007), *Đặc điểm tâm lý của người chưa thành niên có hành vi phạm tội*, Luận án Tiến sĩ Tâm lý học chuyên ngành, Viện Tâm lý học, Hà Nội.
- [4] Công an Quảng Bình (2010), *Tình hình nghiện ma túy ở tỉnh Quảng Bình*, Đề tài khoa học cấp tỉnh.
- [5] Nhiều tác giả (2007), *Cạm bẫy tuổi mới lớn*, Nxb Thông tấn, Hà Nội.
- [6] Nguyễn Xuân Yêm (chủ biên) (2010), *Chương trình 4 giảm: Tội phạm, ma túy, mại dâm, tai nạn giao thông trong thời kỳ hội nhập*, Nxb Thông tin và Truyền thông, Hà Nội.
- [7] www.chinhphu.vn; www.lamdong.gov.vn.
- [8] www.angiang.vn tr3.
- [9] www.petrotimes.vn.
- [10] vhattc.org.vn.

EDUCATION SKILLS TO PREVENT DRUG FOR STUDENTS

Tran Thi Sau

Quang Binh University

Abstract. *Drug abuse, especially the addiction problems of students are becoming the threats of many countries around the world, including Vietnam. Drugs not only seriously affect the health of young generation, but also ruin their future and reverse the social development. Under these circumstances, it is necessary to equip young generation with the necessary skills to avoid the pitfalls of drugs.*

Keywords: *drug, life skill education*